

Burgeradvies

3e Cyclus: Deel- en samenwerkingseconomie

Burgerraad voor het klimaat

Een ambitieus (en uniek) burgerinitiatief om ons samenlevingsmodel samen bij te sturen

De Burgerraad voor het klimaat heeft net haar 3e cyclus afgerond. In vier sessies (6 dagen) kwam een groep van 100 gelote Brusselaars samen om te werken rond een thema gekozen door de vorige raad: de deel- en samenwerkings-economie, deze groep is representatief voor de diversiteit van het Gewest (leeftijd, afkomst, beroep).

Op basis van hun eigen ervaringen en in discussie met experts en personen die de praktijk kennen, analyseerden ze de obstakels, identificeerden ze de actiepunten en kwamen ze met concrete voorstellen om van delen een echt alternatief te maken als antwoord op overconsumptie en individualisme.

Meer dan simpelweg een uitwisseling van materiële goederen, kan delen gezien worden als een levensfilosofie, gebaseerd op solidariteit, vertrouwen en sociale banden. De voorstellen in dit burgeradvies zijn het resultaat van een collectieve, rigoureuze en oprechte inspanning. Ze weerspiegelen de hoop en het verlangen om Brussel in de toekomst groener, zorgzamer en aantrekkelijker te maken om in te wonen.

Actiegerichte voorstellen

Het doel van deze cyclus was om concrete, goed onderbouwde voorstellen te selecteren en deze verschillende prioriteitsniveaus te geven, zodat de Regering er gemakkelijker gevolg aan kunnen geven. Er zijn dus minder voorstellen dan in eerdere adviezen.

Het advies is gebaseerd op twee niveaus van aanbevelingen:

- **8 prioritaire voorstellen** om de deeleconomie nieuw leven in te blazen.
- **Aanvullende voorstellen** om de dynamiek in specifieke domeinen te versterken: mobiliteit, energie, woonoplossingen (op dit laatste punt sluiten de ideeën aan bij advies 1 over de leefomgeving).

Elk voorstel wordt geëvalueerd op basis van de klimatologische, sociale en economische impact, de toepasbaarheid en de link met de realiteit van de Brusselaars.

Edito

Inleiding

“We praten niet genoeg over empathie en tolerantie in onze samenleving. En toch zijn ze essentieel om opnieuw banden te creëren en delen vanzelfsprekend te maken. Het gaat niet alleen om het uitwisselen van goederen, maar ook om een verwelkomende houding en vertrouwen in de medemens. We moeten empathie terugbrengen in onze sociale relaties.”

Onze boodschap

Wij zijn een Burgerraad, samengesteld via een willekeurige loting, uit alle hoeken van Brussel, van alle leeftijden en met uiteenlopende beroepen, met zeer verschillende achtergronden. Wat ons verenigt? Het verlangen om **onze stad beter, groener, meer solidair en aantrekkelijker te maken**.

In vier sessies werkten we samen aan een thema dat door de vorige Burgerraad was gekozen: delen en samenwerken. We volgden een educatief parcours over de circulaire economie en leerden van elkaar. Onze ervaringen werden telkens bevraagd. We namen de polsslag van ons leven. Onze diversiteit was een troef. Respect voor elk woord, en ook voor elke stilte, stond centraal in onze uitwisselingen.

We zijn geen experts, maar **we worden wel als eerste beïnvloed door veranderingen in de maatschappij**. Daarom moet wat wij te zeggen hebben, serieus worden genomen. We hebben ons best gedaan om onze voorstellen te prioriteren. We verwachten dus dat jullie de moeite

doen om er aandacht aan te besteden. Wat we hier voorstellen is het resultaat van collectief, rigoureuus en oprecht werk in groep. Het is een amalgaam van ervaringen en ideeën, een stem van de burger die door velen is opgebouwd, met onze hoop, onze twijfels, onze utopieën, onze vreugde en ons verdriet.

Wij zijn een onafhankelijke Raad, los van politieke of economische belangen. En toch **dragen we een collectieve verantwoordelijkheid: de stemmen laten horen van hen die, net als wij, dromen van een andere toekomst**. We hebben het verlangen om te handelen herontdekt, om betrokken te zijn in onze wijk en onze stad. Als je burgers de juiste omstandigheden geeft om betrokken te zijn, ontdek je dat ze niet zo individualistisch zijn. We staan achter de aanbevelingen die we geformuleerd hebben, het weerspiegelt ons en brengt ons samen.

We hebben ons werk gedaan. Nu is het aan jullie, de Brusselse Regering om het op een goede manier te gebruiken.

Naar een Brussel, met de deel- en samenwerkingseconomie als kernwaarde

In onze samenleving staat individuele consumptie nog steeds centraal: we kopen goederen en diensten vooral met het oog op persoonlijk bezit en financieel gewin.

Maar nu we geconfronteerd worden met grote ecologische, sociale en economische uitdagingen, komt er een ander model op: een samenleving waarin delen, in plaats van bezitten, steeds belangrijker wordt.

Delen is niet alleen een daad van het doorgeven van goederen of diensten, het is een ware levensfilosofie gebaseerd op solidariteit, vertrouwen, sociale banden en onbaatzuchtigheid. Het helpt niet alleen afval te verminderen, de vermindering van het gebruik van primaire grondstoffen en overconsumptie tegen te gaan, maar versterkt ook de sociale cohesie tussen individuen door ruimtes te creëren voor uitwisseling en samenwerking. Het wordt belichaamd door lokale initiatieven, collectieve praktijken en collaboratieve economische modellen die wederzijdse hulp en de deelname voor iedereen aanmoedigen.

Er moeten echter nog een aantal uitdagingen worden overwonnen voordat de deeleconomie op grote schaal een tastbare en nuttige realiteit kan worden. Bewustmaking en onderwijs over delen moet van jongs af aan worden aangemoedigd om wederzijdse hulp de nodige plaats te geven die het in ons dagelijks leven hoort te hebben. Het is ook essentieel om

de vele bestaande initiatieven – van samenwerkingsplatforms tot lokale verenigingen – die **duurzame en inclusieve alternatieven** aanbieden, te promoten en bekend te maken.

Tot slot kan een nieuwe deegewoonte zich niet ontwikkelen zonder hernieuwd vertrouwen tussen burgers. Vandaag belemmert het gebrek aan sociale banden de ontwikkeling van deze nieuwe dynamiek. Mensen aanmoedigen om samen te komen, de banden met onze burens herstellen en vriendelijkheid terugbrengen in onze dagelijkse interacties, zijn allemaal manieren om een eerlijke en duurzame deeleconomie te bevorderen.

In een gespannen en complexe geopolitieke context kan een Burgerraad laten zien dat het ook anders kan. De deeleconomie mag geen afwijkend alternatief zijn, maar moet uitgroeien tot een transformatie van de manier waarop we consumeren, produceren, samenleven en denken. Het is een grote paradigmaverschuiving voor ons en voor toekomstige generaties. Het is geen utopie, maar een nieuw samenlevingsmodel.

Brussel – de hoofdstad van Europa – kan en moet een voorbeeld zijn voor andere Europese steden in de strijd tegen de opwarming van de aarde.

Inleiding voorstellen

De deeleconomie in Brussel, een hefboom voor het klimaat

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest barst van de lokale initiatieven voor delen en samenwerking die concrete oplossingen bieden voor ecologische, economische en sociale uitdagingen. Gereedschapsbibliotheken, babytheken, repair cafés, stadstuinen, enzovoort. Deze projecten getuigen van de wens van burgers om hun consumptiepatronen te hertekenen en sociale banden te versterken. Ondanks hun potentieel, blijven deze structuren broos door een gebrek aan zichtbaarheid, financiële steun op lange termijn, beschikbare tijd van vrijwilligers en door de administratieve complexiteit.

De deelogica versterkt ook andere domeinen waar er stappen gezet moeten worden om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Een goed voorbeeld binnen de **mobiliteitssector is autodelen**. Voor de één is het een waardevolle aanvulling op beter openbaar vervoer, terwijl anderen vinden dat de focus juist moet liggen op écht collectieve oplossingen zoals bus, tram of fiets. Ook het **opwekken en delen van elektriciteit** lijken cruciale strategieën om zowel onze energieafhankelijkheid te verkleinen als onze koolstofvoetafdruk te verminderen. Deze ontwikkelingen worden nu nog afgeremd door technische beperkingen, zoals het gebrek aan efficiënte opslagmogelijkheden, en door regelgeving rond netinjectie en belastingen. Tot slot zien we **huisvesting** als een essentieel domein. We hebben geen specifieke voorstellen uitgewerkt, omdat het een gevoelig onderwerp is en het bovendien werd behandeld in de eerste cyclus van de Burgerraad. Al deze voorbeelden

maken duidelijk hoe cruciaal het is om collectieve oplossingen te ontwikkelen en te ondersteunen in de strijd tegen de klimaatcrisis.

De voorstellen die volgen zijn bedoeld om de deeleconomie in Brussel te consolideren en verder te ontwikkelen. Ze zijn het resultaat van een analyse van de bevindingen en behoeften van burgers en van bijeenkomsten met belanghebbenden in het veld. Elk voorstel draait rond de kernthema's (solidariteit, klimaat, inclusie, lokale samenwerkingsverbanden) en leidt tot concrete acties.

Door de nadruk te leggen op co-constructie en door iedereen de middelen te geven om mee te doen, versterken onze voorstellen de rol van samenwerkingsinitiatieven als drijvende kracht achter de economische, sociale en ecologische transitie in het gewest. Het is onze ambitie om een solidaire en veerkrachtige stad te bouwen, waar middelen en knowhow circuleren, waar burgerlijke creativiteit op elk niveau wordt ondersteund en waar alle burgers hun eigen plek vinden en bijdragen aan het algemeen welzijn.

Motivaties en obstakels

Deelinitiatieven, of het nu gaat om verenigingsstructuren, deelauto's, energiedelen of gedeeld wonen, spreken veel mensen aan. We zijn gevoelig voor de ecologische dimensie (minder afval, minder uitstoot) en de mogelijkheid om sociale banden in de wijken te creëren.

Het gevoel gesteund te worden door een groep of een duidelijk en veilig kader te vinden, moedigt betrokkenheid aan. **Voor ons is het belang van nabijheid (activiteiten dicht bij huis) en plezier (concrete, gezellige projecten) de sleutel tot actie.**

Toch zijn er een aantal obstakels die delen tegenhouden. Hoewel we het cruciaal vinden om de productie te sturen in de richting van duurzame en herstelbare goederen (en dat er politieke initiatieven zijn in die richting), zien we nog steeds te veel verspilling en tegenstrijdigheden, zoals het feit dat je met ecocheques niet kan betalen voor hergebruik of reparatiediensten. Ook zijn er obstakels op individueel niveau. Voor veel mensen is tijd het 'slechtste betaalmiddel': aan activiteiten deelnemen, vrijwilligerswerk doen of zelfs naar een deelinitiatief in een andere gemeente reizen, kan al snel een obstakel worden. Sommigen van ons maken liever gebruik van de aangeboden diensten zonder er zelf in te investeren, of vrezen dat er bijzonder veel administratie komt kijken bij een project. Bij gemeenschappelijk wonen blijven vertrouwelijkheid en privacy gevoelige kwesties – en bij energiedelen, raken huishoudens soms ontmoedigd door gebrek aan kennis over de

mogelijkheden (energiegemeenschappen) en de technische complexiteit. Er ontstaan dus spanningen tussen de wens om meer samen te leven en te delen, en de vrees om persoonlijk comfort of individuele vrijheid te moeten opgeven, zoals bij het idee om afstand te doen van de eigen auto. Ondanks alles zijn de meesten van ons geïnteresseerd in deze mogelijke benaderingen. Daarom dringen we aan op de noodzaak van een geschikt kader en op goede ondersteuning (technisch, financieel, juridisch) om de sprong te wagen en ons blijvend in te zetten voor de ecologische transitie.

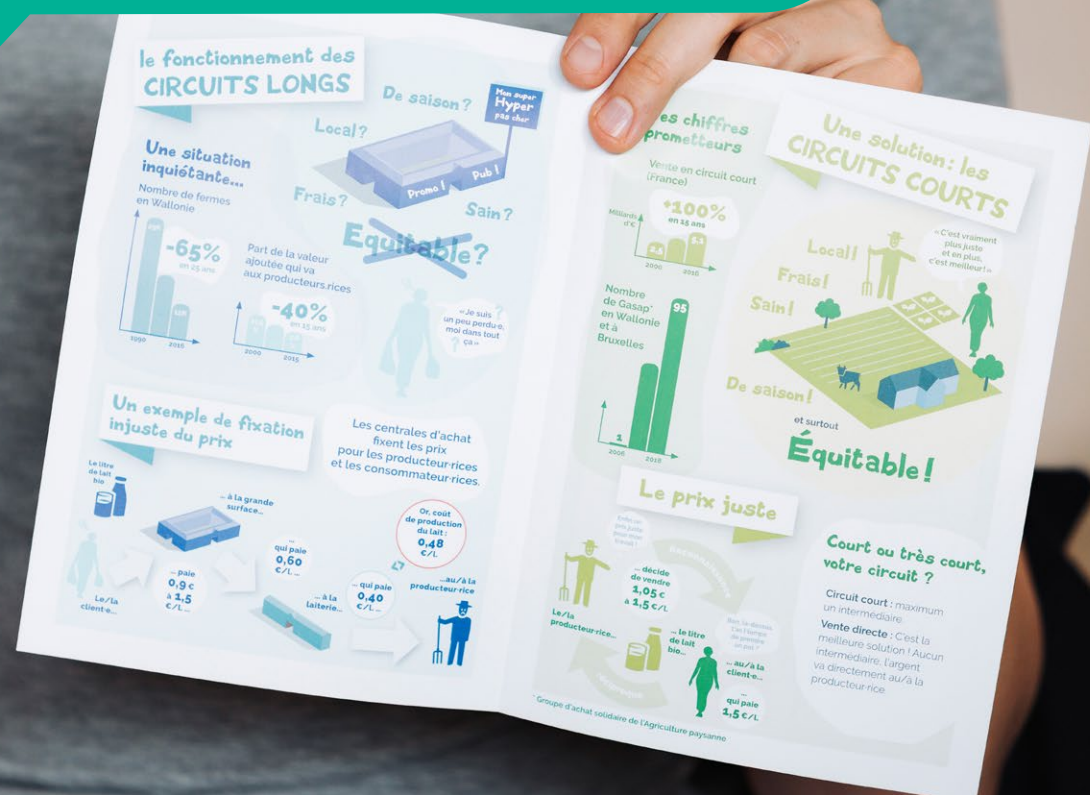

Tijdens het traject stelden we samen criteria op waaraan onze voorstellen moeten voldoen.

De meerderheid van de geselecteerde prioriteiten houdt rekening met meerdere criteria, namelijk:

- **Het thema:** het voorstel valt binnen het kader van de missie van de Burgerraad: de plaats die we willen geven aan de deel- en samenwerkingseconomie in Brussel.
- **Het klimaat:** het voorstel draagt bij tot de vermindering van de CO₂-uitstoot in het Brussels Gewest en/of de vermindering van afval door minder hulpbronnen te gebruiken.
- **De toepasbaarheid:** het voorstel houdt rekening met wat al bestaat en bouwt daarop voort / het valt binnen de bevoegdheden van het Gewest / het kan gemakkelijk worden overgenomen in andere steden of Gewesten.
- **Sociaal:** het voorstel komt iedereen ten goede, is inclusief / helpt sociale ongelijkheden te verminderen.
- **Economisch:** het voorstel heeft een positieve economische impact voor iedereen / is op lange termijn levensvatbaar voor het Gewest en zijn institutionele actoren.
- **Mijn criteria:** het voorstel houdt rekening met mijn levenservaring.

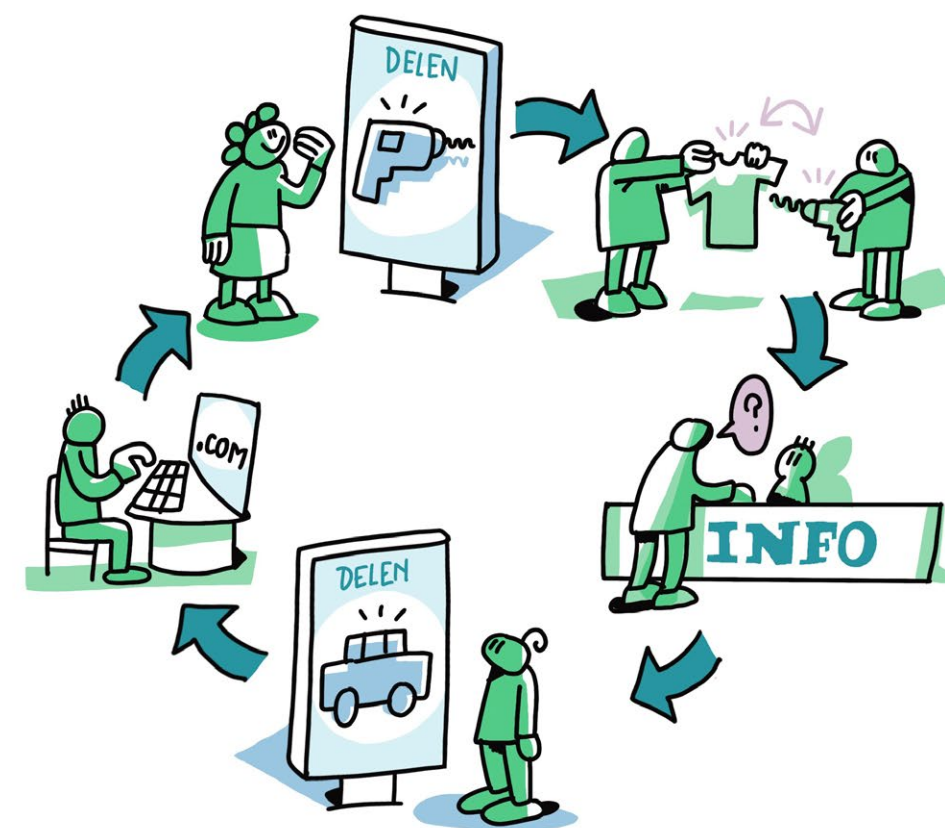
Thema 1: Lokale initiatieven voor uitwisseling en samenwerking ondersteunen

1. Een Gewestelijk zichtbaarheidsplan opstellen

Dit voorstel is een fundamenteel startpunt, want het gebrek aan zichtbaarheid is een groot obstakel om gebruik te kunnen maken van de initiatieven voor gedeeld gebruik. Velen van ons waren zich niet bewust van alle activiteiten en mogelijkheden die al bestaan. Sommige initiatieven zijn gestopt, omdat ze niet bekend genoeg waren en te weinig gebruikers hadden. De gebruikelijke distributiekanaal (sociale netwerken, mond-tot-mondreclame) zijn niet voldoende om alle doelgroepen te bereiken (vooral mensen die niet op sociale netwerken zitten of die een andere taal spreken).

Het doel van dit plan is om die initiatieven meer bekendheid te geven zodat ze de kritische massa bereiken die nodig is om hun voortbestaan te garanderen (leden, vrijwilligers, financiering), om het publiek bewust te maken van een meer verantwoorde consumptie en afvalvermindering, om de sociale impact van deze projecten te benadrukken (creëren van lokale banden, tegengaan van isolement) en om te voorkomen dat veelbelovende initiatieven moeten stoppen of dat deze diensten in slechts een paar wijken een plek vinden.

Dit ‘**Gewestelijk zichtbaarheidsplan**’ zal de nadruk leggen op het economische aspect van deze deelinitiatieven, namelijk dat we geld uitsparen wanneer we delen en diensten toegankelijker maken, en zal ernaar streven een breed publiek te bereiken via een groot aantal verschillende communicatiekanalen, waarmee Brusselaars van alle leeftijden bereikt worden. Dit plan moet communicatietools voorstellen die verschillend zijn voor alle generaties.

Dit plan moet verschillende luiken omvatten:

- **Een publieke communicatieruimte reserveren** voor deze projecten, met een verplichting voor gemeenten om te zorgen voor een goed zichtbaar paneel of een fysieke ruimte waar informatie over lokale initiatieven voortdurend kan worden weergegeven, en het gebruik toe te staan van gewestelijke reclamepanelen (bv. contracten met JCDecaux) voor bewustmakingscampagnes en om diensten te presenteren (babytheken, gereedschapsbibliotheken enz.).
- Een online platform **opzetten** met een overzicht van alle initiatieven in een eenvoudige, meertalige interface, waar verenigingen **zelf kunnen verwijzen** naar hun activiteiten (Wikipedia-stijl) met moderatie door een gemachtigde instantie, om de betrouwbaarheid en relevantie van de informatie te garanderen, en presentatie per **categorie** (bv. doe-het-zelf, kinderen, sport) om het zoeken te vergemakkelijken en verschillende doelgroepen te bereiken.

Deze website zou een soort gids zijn van alle bestaande initiatieven om te delen (bv. supermarkten die parkeerplaatsen ter beschikking stellen, burgerinitiatieven en acties van verenigingen) met **2 opties: een basis met de lijst en een cartografie van het Gewest** (met een geolokalisatie-optie). Deze website brengt het aanbod om objecten/diensten te delen en aanvragen samen.

- **Lokale communicatiekanalen inzetten:**

Er kan gecommuniceerd worden via: wijkkranten, posters in scholen, metrostations, jeugdcentra of verzorgingstehuizen om alle leeftijden te bereiken. Ook kunnen, opvoeders van jeugdcentra, afdelingen duurzame ontwikkeling van lokale overheden, sociale actoren enz. ingezet worden als ambassadeurs voor informatie en gebruik van het platform.

- **Bewustmakingscampagnes** in verschillende talen om de kosmopolitische gemeenschappen in Brussel te bereiken met opvallende afbeeldingen, in plaats van lange teksten. Geschreven materiaal (flyers) moet inclusief zijn (klare taal die gemakkelijk te lezen en te begrijpen is en braille integreren).

- **De woordenschat rond delen verduidelijken en promoten:** communiceren in **eenvoudige en steeds dezelfde termen** (bv. ‘uitlenen van voorwerpen’, ‘uitwisselingsruimte’) om het grote publiek vertrouwd te maken met het idee van delen.

2. Een fysieke ‘incubator’ oprichten voor vzw’s en burgerinitiatieven uit de deeleconomie, die beheerd wordt door het Gewest

Veel samenwerkingsinitiatieven hebben moeite om te overleven door een gebrek aan stabiele ondersteuning en voldoende zichtbaarheid. Burgers kunnen gemakkelijk ontmoedigd raken door de administratieve complexiteit van het opzetten of onderhouden van een project.

Kleine organisaties besteden “vaak meer tijd aan het invullen van formulieren dan aan het uitvoeren van hun werk”. Een bedrijfsincubator of start-up accelerator is een ondersteunende

structuur voor het opzetten van bedrijven. De incubator kan ondersteuning bieden bij het vinden van een locatie, opleiding, advies en financiering tijdens de eerste levensfasen van het bedrijf, in dit geval van de vzw. Er bestaan op gewestelijk niveau al programma’s als Vooruit met de wijk, maar dat zijn projectoproepen voor burgers en we willen dit graag uitbreiden naar verenigingen uit de deeleconomie, die ook een ecologische impact hebben.

De incubator zou een fysieke plek zijn, omdat we persoonlijk contact tussen mensen die geïnteresseerd zijn heel belangrijk vinden. Vanuit dat idee van delen en samenwerken stellen we een unieke ruimte voor, helemaal gericht op de deel- en samenwerkingseconomie.

Het doel van deze incubator is om **projecten van de grond te krijgen**, zodat initiatiefnemers zich kunnen richten op hun kerntaak in plaats van op het vaak lastige proces van het lanceren van initiatieven (Financiële planning, administratieve procedures enz.). Zowel experts als vrijwilligers met een schat aan ervaring zullen projectleiders ter plaatse ondersteunen. Het doel is om projectleiders te professionaliseren om de levensvatbaarheid van hun projecten op lange termijn te garanderen en om de bundeling van middelen en de toegang tot expertise te verbeteren.

De initiatieven op eenzelfde plek verzamelen **zorgt voor meer ondersteuning en dit geeft de initiatieven ook meer zichtbaarheid**. In dat opzicht legt dit voorstel de link met het gewestelijk zichtbaarheidsplan.

Overigens zou een beter territoriaal netwerk burgers ook extra kunnen aanzetten om deel te nemen aan collectieve projecten of er zelf op te zetten. Om dit netwerk te verbeteren, moeten we **nadenken over lokale steunpunten, met minimaal één steunpunt** in elke gemeente, als aanvulling op de oprichting van deze incubator. Bovendien komt er **een online informatiecentrum** zodat mensen vragen kunnen stellen, online afspraken kunnen maken en zich kunnen voorbereiden op hun bezoek aan de incubator.

3. Subsidies aanpassen aan het stadium van ontwikkeling van verenigings- en burgerinitiatieven

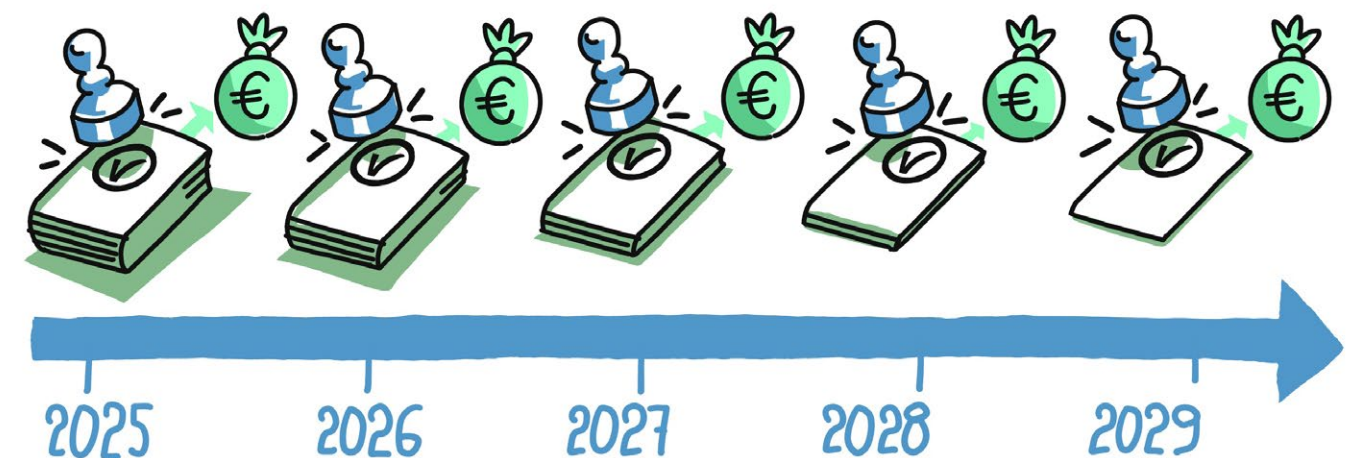
Vandaag lopen veel vzw's en burgerinitiatieven vast door een wirwar aan administratieve regels en tijdelijke subsidies. Projectoproepen vragen veel tijd en energie, zonder garantie op succes. Bovendien zijn subsidies vaak afhankelijk van politieke windrichtingen, wat voor onzekerheid zorgt. Er is nood aan een stabiel economisch model voor verenigingen – om projecttrekkers niet op te branden, om beter bestuur te ondersteunen met meer betrokkenheid en transparantie, en om ruimte te creëren voor vernieuwing en durf, zonder voortdurende financiële stress.

Om initiatieven te verduurzamen stellen we voor dat **wanneer initiatieven een aanvraag voor een hernieuwing van een financiering indienen**, deze op een **vereenvoudigere** manier (dan de originele aanvraag) hernieuwd kan worden, door

de administratieve last te verlichten van het indienen van de hernieuwings-aanvraag en bijhorende rapporten, en dat **gedurende een periode van één of twee jaar** na de originele aanvraag.

Voor projecten die bewezen hebben **maatschappelijk nuttig** te zijn, zouden ook subsidies voor een **langere termijn van bijvoorbeeld 5 jaar** kunnen worden vastgelegd, opnieuw om de administratieve last te verlagen en meer zekerheid. D.w.z. de Fondsen zouden in de begroting worden opgenomen en in de loop van de tijd volgens bepaalde criteria worden toegekend.

Een besproken voorstel was een burgerjury (of -panel) op te richten om te beslissen over de toekenning van bepaalde subsidies, met transparantiecriteriën (klimaatimpact, sociale impact, aantal begunstigden enz.).

4. Een federatie van vzw's en spelers in de deeleconomie oprichten

Enkele verenigingssectoren (jeugdwerk, ouderen enz.) zijn al gestructureerd in Federaties, waardoor ze hun belangen beter kunnen verdedigen. Deelinitiatieven blijven versnipperd en missen een gemeenschappelijke stem voor de dialoog met de overheid. Het oprichten van een gewestelijk netwerk van vzw's rond de deeleconomie kan zorgen voor een sterke gezamenlijke stem richting het gewest. Zo'n netwerk zou het overleg en de belangenbehartiging vergemakkelijken, de uitwisseling van goede praktijken stimuleren, middelen bundelen, projecten meer zichtbaarheid geven en sociale innovatie versterken. Het Gewest zou een jaarlijkse bijeenkomst kunnen organiseren om aanbevelingen op te stellen en best practices en ervaringen uit te wisselen.

Een Federatie is geen doel op zich. Het doel is om een **netwerk te creëren** van verenigingen in de deel- en samenwerkingseconomie en om contacten te leggen die hen **meer politieke invloed** geven. Deze Federatie zou naast **pleitbezorgingsacties** onder andere de volgende acties kunnen ondernemen: zorgen voor bewustwording rond het belang van mentaliteitsverandering in de maatschappij en de toegevoegde waarde (sociaal en ecologisch) van de deeleconomie, het creëren van partnerschappen tussen verschillende vzw's en burgerinitiatieven.

5. Uitbreiding van traditionele bibliotheekdiensten

Bibliotheken zijn vertrouwde plekken in de buurt, tegelijk een publieke instelling én een inspirerend deelmodel. Ze maken nu al deel uit van een duurzame consumptiecultuur, waardoor dit voorstel mooi aansluit bij hun bestaande missie.

Bij talrijke voorbeelden uit het buitenland zien we dat er veel meer dan boeken kan worden uitgeleend via de bibliotheek: speelgoed, gereedschap, sportuitrusting enz. Het doel is **om de toegankelijkheid voor de minst mobiele burgers te verbeteren en een breed publiek te bereiken** (gezinnen, studenten, ouderen enz.) doordat zij gebruik kunnen maken van een bestaande openbare dienst.

Het doel is ook om bibliotheken populairder te maken en hun rol op het vlak van de **sociale cohesie te versterken**. De activiteiten van bibliotheken diversifiëren betekent ook meer mensen aantrekken en een sector ondersteunen waar banen vaak onzeker zijn. Tot slot betekent het dat er gebruik wordt gemaakt van bestaande vaardigheden (informatie en praktijken, kapitaliseren op gegevens van leden enz.)

Bij deze uitbreiding van diensten gaat het niet alleen om het delen van voorwerpen, maar ook om het uitwisselen van diensten en kennis. Natuurlijk moeten we ook de lees- en rustruimtes behouden die essentieel zijn voor deze plaatsen.

We zijn ons ervan bewust dat bibliotheken onder de bevoegdheden van de gemeenschappen vallen. Om ons voorstel te ondersteunen, zou het Gewest, dat lokale gemeenten subsidieert,

bibliotheken kunnen aanmoedigen/helpen die een percentage van hun ruimte aan deze initiatieven voor gemeenschappelijk gebruik wijden.

- **Gemeentelijke bibliotheken hun aanbod laten** met gereedschap, sportuitrusting, spelletjes of materiaal voor jonge ouders (babytheken).
- **Een reizende 'gereedschapsbus' of 'babytheekbus' creëren**, naar het voorbeeld van de bibliobus, die verschillende wijken aandoet om materiaal uit te lenen.

Vrijwilligerswerk promoten

Naar onze mening is het essentieel om dit onderwerp in de discussies op te nemen om de kwestie te begrijpen en de complexiteit ervan aan te pakken, ook al valt het niet onder de bevoegdheid van het Gewest.

Deelinitiatieven zijn vaak afhankelijk van vrijwilligers die tijd en middelen tekort komen. Vrijwilligers zijn vooral ouderen en studenten aangezien zij meer vrije tijd hebben. Hoewel vrijwilligerswerk mensen de kans geeft om nieuwe vaardigheden te leren, is er weinig erkenning voor in onze maatschappij. Geëngageerde personen worden vaak geconfronteerd met financiële druk of een gebrek aan beschikbaarheid. De onderstaande aanbevelingen vallen niet onder de bevoegdheid van het Gewest en zijn gedeeltelijk een zaak voor de Federale regering. Toch willen we graag laten zien dat we de steun voor organisaties in de context van een hele reeks kwesties hebben bekeken, waaronder **de noodzaak om het vrijwilligersbestand uit te breiden en te diversifiëren en om maatschappelijke erkenning en betrokkenheid te creëren**, zonder vrijwilligerswerk uit te buiten als een vervanging voor tewerkstelling.

Enkele van onze aanbevelingen:

- **‘Burgerverlof’ invoeren** voor de werknemers, door hen een quota van uren of dagen per jaar aan te bieden voor vrijwilligersactiviteiten bij erkende verenigingen binnen de deeleconomie of die het collectief belang nastreven. Dit voorstel kan ook deel uitmaken van een breder debat over de vierdaagse werkweek.
- **Een ‘Maatschappijdienst’ oprichten** in Brussel (naar het model van de burgerdienst), die jongeren en mensen die zich aan het heroriënteren zijn de

kans geeft om mee te werken aan lokale initiatieven (bv. repair cafés, stadstuinen, gereedschapsbibliotheken) terwijl ze hun vaardigheden ontwikkelen. Deze maatregel komt ook terug in de burgeradviezen van cycli 1 en 2 van de Raad.

- **Het belastingvrije deel** van het bedrag dat aan een vrijwilliger kan worden betaald, verhogen en het gemakkelijker te combineren maken met andere sociale rechten (werkloosheid, studiebeurzen enz.), om de financiële obstakels weg te nemen die sommige mensen ervan weerhouden zich in te zetten.
- **Werkzoekenden de mogelijkheid bieden om als onderdeel van hun ondersteuning in hun zoektocht een bepaald aantal uren te besteden aan verenigingen die delen promoten** (onbetaalde stage of betaald tegen hetzelfde tarief als vrijwilligersovereenkomsten).
- **Een vrijwilligersdag opzetten** binnen scholen waar kinderen kunnen deelnemen aan wijkinitiatieven.

Het lijkt ons ook belangrijk hierbij b om **werken met de handen weer op te waarderen**: op scholen om leerlingen zin te geven en het tekort aan banen in bepaalde sectoren op te vangen (zie het Right-to-Repair Europe initiatief), maar ook op de arbeidsmarkt.

In diezelfde geest zou een beroep dat een label heeft dat aantoonst dat het de circulaire economie bevordert, minder belast kunnen worden (bv. minder sociale bijdragen betalen of andere financiële voordelen), om zo aanwerving en dus het creëren van banen te stimuleren. Net zoals dat nu gebeurt voor beroepen die nu als knelpuntberoep worden bestempeld.

Andere besproken punten

De onderstaande voorstellen zijn minder uitgewerkt dan de voorstellen die als prioritair worden beschouwd. Sommige hebben niet rechtstreeks betrekking op de bevoegdheden van het Gewest. Ze maken echter deel uit van de debatten en we vinden dat ze belangrijk zijn om de aard van ons overleg weer te geven.

Ondernemingen aanzetten om toenadering te zoeken tot deelinitiatieven

Samenwerkingsverbanden met grote bedrijven kunnen logistieke en financiële steun bieden, maar lopen zonder kader het risico om in greenwashing te vervallen. Bedrijven hebben soms onderbenutte gebouwen (lege verdiepingen, hallen enz.) waar projecten zich zouden kunnen ontwikkelen. Hoewel het ons ingewikkeld lijkt om grote bedrijven een verplichting op te leggen, denken we dat het interessant zou zijn om een win-winsamenwerking aan te moedigen (positieve zichtbaarheid voor het bedrijf, ruimte voor initiatieven). Het idee is om de schaal en de financiële middelen van grote structuren samen te brengen met de sociale en ecologische impact die lokale initiatieven nastreven. **Het Gewest zou aan die dynamiek kunnen bijdragen met fiscale stimuli voor bedrijven** (vermindering van gewestelijke of gemeentelijke belastingen) die ruimte, materiaal of lokalen gratis ter beschikking stellen aan lokale deelinitiatieven (bv. een leegstaand deel of een zaal van een gebouw). Bij het ter beschikking stellen van een ruimte zou het

Gewest ook verschillende tarieven kunnen hanteren voor bedrijven en vzw's om **hybride ruimtes te creëren met commerciële en niet-commerciële projecten.**

Twee debatposities

Een vruchtbaar partnerschap:

- Grote bedrijven kunnen de toegang tot deelproducten en -diensten vergemakkelijken, burgers geruststellen door die met een erkend merk te associëren en de grootschalige verspreiding van deelpraktijken aanmoedigen. **Het kader voor donaties en sponsoring moet worden versterkt:** donaties van materiaal aan verenigingen stimuleren (bv. huishoudelijke apparaten) door die acties tot een bepaalde limiet fiscaal vrij te stellen. Om greenwashing te voorkomen, moet er een rooster met criteria komen (klimaat en maatschappelijke impact) om het daadwerkelijke nut van die donaties te beoordelen.

Greenwashing en het verlies van onafhankelijkheid:

- Wel vrezen sommigen dat deze partnerschappen met multinationals of grote spelers kunnen leiden tot 'greenwashing' en een verstoring van de geest van lokale initiatieven, die 'bondgenoten' worden van de bedrijven waarvoor ze juist een alternatief moesten bieden. **Er zou een anti-greenwashing-charter en toekenningsvoorwaarden** kunnen worden ingevoerd (reële impact, geen marketingtruc).

Het wettelijk kader aanpassen en zorgen voor dekking van deelinitiatieven

- Deelverzekeringen: deelprojecten (zoals het delen van gereedschap) laten profiteren van hetzelfde type verzekering als diensten voor autodelen, waarbij zowel de persoon die uitleent als de persoon die leent gedekt is.
- Uitbreiding van garantie: bedrijven of verzekeraars aanmoedigen om meerjarige garanties aan te bieden voor geleende of gehuurde voorwerpen, zodat zowel particulieren als lokale initiatieven beschermd zijn tegen de risico's van schade of defecten.

We zijn ons ervan bewust dat dit maatregelen zijn die afhankelijk zijn van het federale niveau.

Voor gebouwen die voor tijdelijk gebruik worden aangeboden de verplichting opnemen om een of meer lokale initiatieven te behouden in het toekomstige bouwproject.

Brussel heeft veel leegstaande ruimtes, hoewel veel verenigingen moeite hebben om een pand te vinden. Het gebruik van leegstaande locaties biedt mogelijkheden voor experimentele en goedkopere proefprojecten. Er bestaat een belasting voor eigenaars die hun eigendom leeg laten staan, maar die lijkt ons niet effectief genoeg, aangezien er nog steeds te veel leegstand wordt toegestaan. Het gaat erom dat het ter beschikking stellen van lokalen voor deelinitiatieven specifiek zou moeten worden aangemoedigd (bv. stadstuinen, repair cafés, uitwisselingsruimtes enz.). Voorbeeld: een gebouw wordt opengesteld voor tijdelijk gebruik en een vereniging kan er een initiatief uitwerken dat voorziet in een behoefte uit de buurt en sociale banden creëert (bv. atelier voor hergebruik en reparaties, waarbij kennis uit de buurt wordt gedeeld). Als de renovatiewerken dan beginnen, heeft de vereniging niet langer een plek om haar activiteiten uit te voeren en verliezen de buurtbewoners in dit geval een ruimte waar ze elkaar kunnen ontmoeten en voorwerpen/fietsen kunnen repareren. Als het architectuurproject dan een atelierruimte opneemt op het gelijkvloers, zou de vereniging haar activiteiten kunnen voortzetten.

Naar onze mening zijn dit drie vliegen in een klap: met dit voorstel verminderen we de verspilling van ongebruikte ruimtes, ondersteunen we de opkomst van projecten in buurten waar grond duur is en gaan we vastgoedspeculatie tegen door gemeenschapsgebruik te stimuleren.

Een samenwerking opzetten tussen het platform voor tijdelijk gebruik en de gewestelijke beheersdienst voor duurzame wijkcontracten en stadsvernieuwingscontracten om het aantal locaties voor tijdelijk gebruik en hun overgang naar permanente locaties te verhogen.

Thema 2:

Autodelen aanmoedigen

We zijn ons ervan bewust dat het terugdringen van autoverplaatsingen van cruciaal belang is in de strijd tegen de klimaatverandering. Het onderwerp mobiliteit valt ver buiten het bereik van onze missie en daarom beperken onze voorstellen zich tot autodelen. We hebben echter veel gediscussieerd over hoe de openbare ruimte beter kan worden gedeeld door verschillende vormen van mobiliteit, met name fietsen.

Toch lijkt autodelen een goede manier te zijn om bepaalde mensen, die hun eigen auto slechts af en toe gebruiken, de kans te geven hun auto op te geven en er in plaats daarvan af en toe een te huren.

Dat betekent niet dat dit alles zou oplossen.

Een deelauto is nog steeds een vervuilend voertuig als die uitsluitend door verbrandingsmotor wordt aangedreven en als die te vaak wordt gebruikt. Het punt is niet om autodelen en openbaar vervoer tegen elkaar op te zetten: ze kunnen elkaar aanvullen (toegang tot een auto voor specifieke trajecten, dagelijkse reizen met bus/tram/metro). Nog een punt om op te letten: wij geloven dat het aantal auto's op de weg moet worden verminderd om de verkeersdoorstroming en de luchtkwaliteit te verbeteren, maar dat er tegelijk voor moet worden gezorgd dat dit bepaalde mensen niet zonder vervoersoplossing stelt.

Een ander obstakel is dat veel voertuigen nog steeds beschadigd worden. Dit kan een bron van onveiligheid zijn en ons ontmoedigen om gedeelde voertuigen te reserveren. De sancties voor deze daden lijken niet streng genoeg of er wordt niet goed genoeg gecontroleerd. We geloven dat het essentieel is om de controle op de sancties te verbeteren om te voorkomen dat vandalisme exploitanten afschrikt (zoals

al is gebeurd met het deelautobedrijf Miles) en mensen ontmoedigt om met vertrouwen gedeelde auto's te gebruiken. **Het verbeteren van dit punt is een voorwaarde voor succes als we het tij willen keren.**

Uiteenlopende standpunten: sommigen vinden dat alle overheidsmiddelen **in de eerste plaats naar de ontwikkeling van het openbaar vervoer** moeten gaan, terwijl anderen autodelen verdedigen als **een essentiële aanvulling**. Een oplossing zou kunnen zijn om **de twee benaderingen te combineren** door de deelauto systematisch op te nemen als een schakel in een gediversifieerde vervoersketen (openbaar vervoer, fietsen, wandelen enz.) en die niet te presenteren als een concurrerende oplossing, maar eerder als een aanvulling. Een hefboom die volgens ons onmisbaar is, **is de ontwikkeling van intermodaliteit**: veilige fietsenstallingen in de buurt van stations, laadpunten voor elektrische fietsen, gemakkelijke toegang voor mensen om hun fiets mee te nemen in het openbaar vervoer.

In onze voorstellen zien we de auto als een aanvulling binnen een bredere, multimodale mobiliteitsaanpak – niet als vervanging van actieve vervoersmiddelen zoals wandelen en fietsen.

6. Versoepeling van de voorwaarden voor toegang tot autodelen voor jonge bestuurders

Op dit moment moet je, in de meeste gevallen, al een bepaalde tijd in het bezit zijn van je rijbewijs om gebruik te kunnen maken van een autodeeldienst. Jonge mensen die dat zouden willen, kunnen dat momenteel niet of enkel onder aanvullende financiële voorwaarden. Het Gewest zou op dit punt invloed kunnen uitoefenen op de beheerscontracten van private dienstverleners.

Tijd om het taboe te doorbreken: een bedrijfswagen

Naar onze mening is het essentieel om dit onderwerp in de discussies op te nemen om de kwestie te begrijpen en de complexiteit ervan aan te pakken, ook al valt het niet onder de bevoegdheid van het Gewest.

Een bedrijfswagen als fiscaal en cultureel voordeel is een symbool en een belangrijk voordeel dat mensen aanmoedigt om meer te rijden, vaak in SUV-modellen. Dit voordeel is doorgaans voorbehouden voor leidinggevenden en geraakt niet bij de kansarmere groepen.

We zijn ons ervan bewust dat het onderwerp bedrijfswagens niet binnen de bevoegdheid van het gewest valt en niet volledig past binnen het thema van de deeleconomie. Toch lijkt het ons dat dit deel uitmaakt van het grotere probleem. We zullen er niet in slagen om het aantal auto's in Brussel te verminderen zolang de bedrijfswagen zo'n belangrijk onderdeel van onze levensstijl blijft. Bovendien is het niet toegestaan om een auto van de zaak te delen met een derde, wat we in vraag willen stellen.

Daarom stellen we voor, om de opwarming van de aarde tegen te gaan, om **het type voertuigen dat wordt toegekend strikt te controleren** door de toegang te beperken tot alleen de lichtste en minst vervuilende modellen (efficiënte oplaadbare hybrides, elektrische auto's) en om **het 'mobiliteitsbudget' voordeliger te maken als alternatief voor de bedrijfswagen** aangezien dit vandaag de dag niet populair lijkt te zijn (zelden gekozen door werknemers).

Er zouden ook **bewustmakingscampagnes** kunnen worden gevoerd om aan te tonen dat het opgeven (of beperken) van het gebruik van de bedrijfswagen reële voordelen kan opleveren, zowel financieel (herschikking van het mobiliteitsbudget) als ecologisch.

Andere besproken punten:

We hebben gewerkt aan andere voorstellen om autodelen aan te moedigen. Deze hebben geen prioriteit gekregen, maar ze illustreren wat er gedaan kan worden om de voorwaarden om gebruik te kunnen maken van autodelen te verbeteren.

Particuliere exploitanten met een vrije vloot een beter netwerk opleggen.

- We weten dat alle gemeenten deelvoertuigen met vaste standplaatsen hebben (Cambio), maar dat geldt niet voor 'vrije vloot' deelvoertuigen (zoals Poppy-wagens). Het ongelijke aanbod in de verschillende gemeenten betekent dat niet iedereen deze oplossing kan uitproberen. De auto wordt nog vaak gezien als een garantie voor vrijheid, vooral in gebieden met slechte verbindingen met het openbaar vervoer (werk buiten Brussel, spontane verplaatsingen). De uitdaging is hier om te zorgen voor een evenwichtig netwerk, zodat deelauto's een geloofwaardig alternatief kunnen bieden voor individueel autobezit.

Verbetering van het parkeer-aanbod voor deelauto's in minder goed bediende gemeenten

- Om dit aanbod te verbeteren, omvat het voorstel twee componenten voor het gewest: **het verhogen van het minimumaantal parkeerplaatsen per gemeente voor vaste standplaatsen en het reserveren van parkeerplaatsen voor deelauto's van vrije vloten**. Zeker zijn van een parkeerplaats in de buurt van de bestemming kan een sterke stimulans zijn om een deelauto te gebruiken (of die nu met standplaatsen of met een vrije vloot werkt). Dat is een van de voorwaarden voor het opgeven van je eigen auto. Het is ook een kans om opnieuw na te denken over de openbare ruimte en de plaats die de auto inneemt: als meer mensen hun privéauto opgeven (die 98% van de tijd geparkeerd staat), komt er ruimte vrij voor deelvoertuigen en komt er in het algemeen meer vrije ruimte in de openbare ruimte.

Bepaalde subsidies afhankelijk maken van het gebruik van koolstofarme voertuigen

(elektrisch, groene waterstof, enz.) in het gedeelde wagenpark van exploitanten (vaste standplaatsen en vrije vloten).

- Zelfs een gedeelde auto is vervuילend als die op brandstof rijdt. Een 100% elektrisch wagenpark zou beter passen bij de wens om onze koolstofvoetafdruk te verkleinen.

abonnement of occasioneel autodelen, met online simulatoren of brochures.

Een andere belangrijke hefboom is de regulering van autoreclame ten voordele van het promoten van deelsystemen en zachte mobiliteit.

Deze mentaliteitsverandering zou al bij de rijlessen via rij scholen kunnen worden verspreid.

Een gewestelijke informatiecampagne om autodelen te promoten

- **Het alomtegenwoordige idee van 'Mijn auto = Mijn vrijheid'** is een psychologische rem op het gebruik van deeloplossingen. Daarnaast is er een waar gebrek aan kennis van de cijfers die een verandering in de gewoontes zouden kunnen teweegbrengen: de echte kosten van de privéauto (verzekering, onderhoud, brandstof, parkeren enz.) worden vaak onderschat.

Gerichte informatiecampagnes kunnen de economische voordelen benadrukken (bij minder dan 10.000 km/jaar is delen goedkoper dan bezitten) en de positieve gevolgen laten zien (minder auto's om te parkeren, minder verkeersopstoppingen, betere luchtkwaliteit).

Het zou ook gaan om **het transparanter maken van de kostprijs**, door systematisch de kosten van de aankoop en het gebruik van een privéauto te vergelijken met die van een

Voorstellen voor exploitanten:

De afhankelijkheid van de eigen auto blijft groot, omdat bepaalde groepen (gezinnen met kinderen, mensen met een handicap, bewoners van slecht bediende gebieden) moeilijk zonder kunnen. Het doel van de onderstaande voorstellen is om dit vervoermiddel inclusiever te maken.

- **Bepaalde voertuigen en elektrische fietsen aanpassen voor specifieke doelgroepen** (kinderzitjes, toegankelijkheid voor personen met beperkte mobiliteit) en vereenvoudig de toegang (verschillende betalingsmethoden, niet alleen creditcards).
- **Alternatieve betalingsoplossingen aanbieden:** betaling met een debetkaart, bankoverschrijving of in contanten toestaan om ook mensen zonder creditcard te bereiken.

Thema 3:

Energiedelen ontwikkelen

Energiedelen lijkt ons de beste manier om de elektriciteitskosten te verlagen en een aanzienlijke impact te hebben op de directe uitstoot, aangezien bijna 60% van de uitstoot in het Brussels Gewest afkomstig is van de bouwsector.

Energieopslag is vandaag de dag nog steeds een grootschalig probleem en uitdaging. Onduidelijke wet- en regelgeving, vooral rond energieopslag en herinjectie op het net, houdt initiatieven tegen. De verplichting om energie binnen 15 minuten na productie te gebruiken maakt het delen van energie ingewikkeld voor mensen die niet de hele dag thuis zijn. Mogelijke gebruikskonflikten kunnen de afwegingen nog ingewikkelder maken.

Goede redenen voor energiedelen zijn het verminderen van de energieafhankelijkheid van het Gewest van andere landen en het verminderen van de risico's in verband met energiecrisissen (sterk schommelende prijzen, onderbrekingen in de bevoorrading). Het lijkt ons interessant om collectieve projecten of intermediaire actoren te gebruiken om vaardigheden en kosten te bundelen en zo onze energierekeningen te verlagen.

Vandaag de dag is het opzetten van energiegemeenschappen of projecten voor energiedelen te complex.

7. Energiehubs creëren in de wijken

Wij geloven dat het van vitaal belang is om het delen van energie **toegankelijker, transparanter en veiliger te maken**, vooral voor kwetsbare groepen of groepen die nog niet met dit concept vertrouwd zijn. Als we willen dat tegen 2050 een aanzienlijk deel van onze energie lokaal gedeeld wordt, moeten we inzetten op meer samenwerkingsprojecten, de **energieveerkracht van Brussel versterken en burgers bewust maken** én betrekken als actoren van verandering.

Een van de obstakels die we hebben geïdentificeerd is een gebrek aan duidelijkheid en begrijpelijke taal. Energie is een technisch domein (het bepalen van de prijs, opslag, technologieën enz.) en de beschikbare informatie is niet altijd toegankelijk of begrijpelijk voor beginners, vooral als het gaat om inzicht in wat het voordeel is voor jou als individu. Bijgevolg ontbreekt het de burgers aan de nodige referentiepunten om de geschiktste oplossing te kiezen (energiedelen, warmtenet, grijswaterbeheer enz.). Sommige mensen zijn bang om een verbintenis aan te gaan zonder de financiële en administratieve implicaties volledig te begrijpen. Als gevolg daarvan is het delen van energie vandaag de dag beperkt tot diegenen die de kennis of de middelen hebben. **Administratieve en taalbarrières verergeren** dit gebrek aan duidelijkheid. Officiële of technische documenten zijn soms maar in één taal beschikbaar, waardoor ze moeilijker te begrijpen zijn in een kosmopolitische stad als Brussel.

Dit voorstel bevat drie luiken:

- **Een installatie zo dicht mogelijk bij de behoeften:** de hubs kunnen worden geïnstalleerd **in de wijken die zijn geïdentificeerd in het gewestelijke plan** dat voorziet in een bepaald aantal m² per jaar dat moet worden uitgerust met zonnepanelen, waarbij de wijken met de minste zonnepanelen worden geïdentificeerd, die beter kunnen worden ondersteund, enz.
- **Een duidelijk geïdentificeerde lokale verantwoordelijke** die de bewoners informeert, ondersteunt en opleidt (hulp bij groepsaankopen, toegang tot technieken, inzicht in systemen en tussenpersonen, hulp bij beheer en boekhoudkundige controle). Deze hubs zouden de vorming van energiegemeenschappen vergemakkelijken (zonne-energie, warmwaterterugwinning enz.) en een technische en administratieve controledienst bieden en, indien nodig, burgers en tussenpersonen met elkaar in contact brengen. De verantwoordelijke zou een lijst van contacten met gerefereerde professionals uit verschillende vakgebieden aanbieden.
- **Uitgebreide cartografie.** Er is al in kaart gebracht waar er in Brussel zonne-energie kan worden opgewekt. Deze kaart zou gekoppeld kunnen worden aan een kaart van bestaande zonnepanelen, om te bepalen waar het gepast zou zijn om lokale energiegemeenschappen op te richten. **Het Gewest zou deze gegevens kunnen gebruiken voor het bovengenoemde gewestelijke plan.**

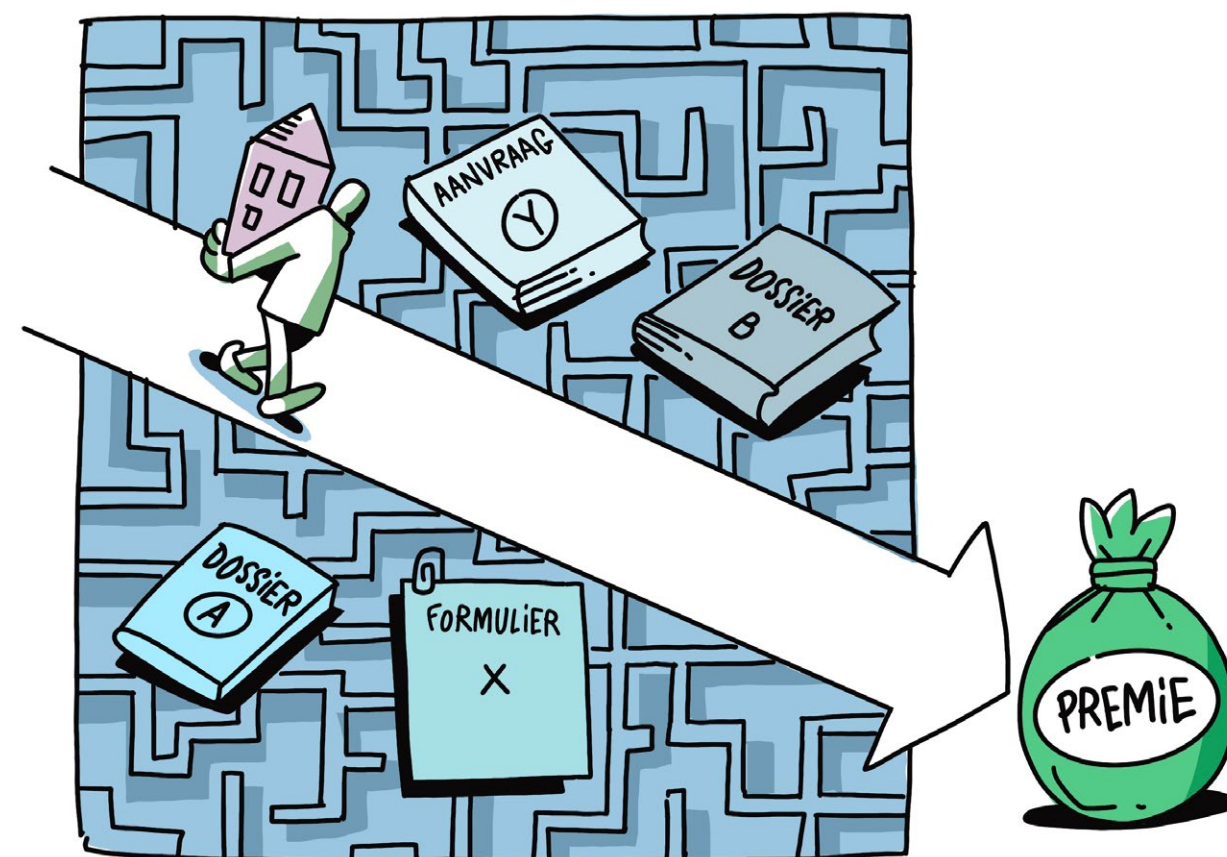

8. Financiële steun voor eigenaars

In het kader van het aanmoedigen van de oprichting van energiegemeenschappen, zou het Gewest **huiseigenaars meer kunnen steunen door het subsidiestelsel te vereenvoudigen** voor wie zonnepanelen wil installeren en uiteindelijk energiegemeenschappen wil oprichten. Op dit moment is het subsidiesysteem erg ingewikkeld: veel criteria, veel papierwerk om in te vullen, te korte deadlines... Het is ontmoedigend. **Dit voorstel zou ook gekoppeld kunnen worden aan de hubs en de oprichting van een buurtadviseur die deze huiseigenaren kan begeleiden en ondersteunen.**

Een andere optie is **het afschaffen van de btw** op werkzaamheden voor het installeren van zonnepanelen wanneer die worden gebruikt voor energiegemeenschappen.

Een aantal mensen onthielden zich van stemming over deze maatregel omdat de vermelding 'kwetsbare huiseigenaars' was verwijderd die in het oorspronkelijke voorstel wel aanwezig waren.

Andere besproken punten:

In de sociale huisvesting partnerschappen systematiseren tussen openbare beheerders van sociale woningen en intermediaire actoren voor energie

Vandaag wordt heel wat bruikbare ruimte voor zonnepanelen onbenut gelaten. De kosten (naast administratieve vertragingen) vormen een extra obstakel, vooral als het gaat om het opzetten van collectieve projecten (energiegemeenschappen). Een ander obstakel is dat ongeveer 60% van de Brusselse bevolking huurt, wat de mogelijkheid om te investeren in installaties (zonnepanelen, opslagsystemen enz.) beperkt. Bovendien zijn huurders voor alle energiegerelateerde beslissingen vaak afhankelijk van de verhuurder of een mede-eigenaar.

Het idee zou dus zijn om openbare sociale huisvestingsmaatschappijen te verplichten om een partnerschap aan te gaan met intermediaire actoren om de bewoners van sociale woningen te laten profiteren van voordeligere tarieven en om het potentieel voor hernieuwbare energie te vergroten.

En om, wanneer het Gewest dat kan, nog een stap verder te gaan en het verplicht te maken om zonnepanelen (en regenputten) te plaatsen in alle nieuwbouw of renovatie van sociale woningen (die groter zijn dan een bepaalde oppervlakte).

Dit voorstel moet worden uitgebreid naar alle gebouwen van de openbare sector (scholen, administraties enz.).

Kiezen voor meer gemeenschappelijke woonopties?

We hebben tijdens deze raad ook de kwestie van het delen van privéruimtes onderzocht. De debatten benadrukten de complexiteit van het delen van een ruimte die zo intiem is als je eigen woning. Enerzijds zien we de voordelen: lagere kosten (huur, vaste lasten, gezamenlijke aankopen, onderhoudskosten, groepsrenovaties), ontwikkeling van sociale banden, gedeelde faciliteiten en ruimtes. Anderzijds zien we grote obstakels: een ongeschikt wettelijk kader (Fiscaal statuut, beperkte oppervlakte), de behoefte aan een minimum aan regels (contract, derde-bemiddelaar, verzekering), het belang van privacy en de risico's van onveiligheid en misbruik. Er zijn ruimtes die makkelijker te delen zijn, omdat ze minder intiem zijn en 'neutraler' (opslagruimtes, fietsenstallingen, garages, tuinen, kelders, wasruimtes).

We hebben geen consensus gevonden over het delen van privéruimte en voor sommige mensen is het vandaag de dag ondenkbaar om de stap te wagen. Het onderwerp is complex. De behoeften hangen sterk af van de levensfase en de samenstelling van het huishouden. We zijn ons er echter van bewust dat deze kwestie ook moet worden gezien in de context van veranderingen in de samenleving (veranderende samenstelling van huishoudens) de voortdurende transformatie van de stad (diversificatie van soorten woningen, flexibeler, kleiner) en nieuwe manieren van wonen die in opkomst zijn (cohousing, intergenerationeel wonen enz.). Woningen die voor een gezin gemaakt zijn (zoals herenhuizen) omvormen, lijkt ons complexer dan

het ontwerpen van nieuwe woningen met een ruimte die vanaf het begin gedeeld kan worden.

Deze ideeën zijn gekoppeld aan de aanbevelingen van de eerste cyclus van de Burgerraad voor het klimaat, die gewijd was aan het thema leefomgeving en waar wij volledig achter staan:

ANDERS WONEN

- **Openbare en particuliere project-ontwikkelaars verplichten om gemeenschappelijke ruimtes op te nemen** (fietsgarage, werkplaats, tuin ...) in elk nieuwbouw- of renovatieproject (boven een bepaalde oppervlakte) in het Brussels Gewest.
- **Mede-eigendom aanmoedigen** om bepaalde delen van het gebouw (kelder, fietslokaal, tuin) te verhuren of open te stellen voor mensen van buiten de wijk, met eenvoudige regels (bestuurshandvest) om sociale banden en zelffinanciering te bevorderen.
- **Een bemiddelings- of beheersdienst opzetten in het gebouw of de wijk**, deels betaald door de bewoners of de gemeente, om administratieve zaken af te handelen en conflicten op te lossen.
- **Intergenerationele huisvesting aanmoedigen** op basis van bestaande initiatieven (in het bijzonder in Frankrijk) waarbij de organisatie van gedeelde huisvesting onder toezicht staat van een speciale organisatie of platform.
- **Het belang van een digitaal platform** (op gemeentelijk of gewestelijk niveau) met aanbiedingen voor cohousing, tijdelijke huisvesting, gedeelde voorwerpen en gedeelde ruimtes (tuinen, parkings enz.).

Conclusie

Gericht aan de Brusselaars,

We namen deel aan deze Burgerraad over delen en samenwerken als willekeurig gelote burgers die representatief zijn voor de diversiteit van Brussel. We ontdekten tijdens deze sessies dat delen al aanwezig is in onze levens, vaak zonder dat we het ons realiseren. Het gaat niet alleen om het uitlenen van een voorwerp of gereedschap, maar ook om het delen van ideeën, ruimtes en vaardigheden.

Deze tekst is het resultaat van oprecht collectief werk, gebaseerd op onze ervaringen, onze discussies en onze overtuigingen. Het laat zien dat **wanneer we aan burgers de juiste omstandigheden bieden om samen na te denken, ze verantwoordelijkheid, solidariteit en collectieve intelligentie aan de dag kunnen leggen.** We hopen dat jullie trots zullen zijn op het werk dat wij gedaan hebben.

Gericht aan de politieke verantwoordelijken en de Brusselse administratie,

We vragen jullie om dit werk te beschouwen voor wat het is: een doordachte boodschap van een bezorgde bevolking, die in staat is om concrete, heldere en bruikbare voorstellen te formuleren voor het algemeen welzijn. Wij hebben dit proces serieus genomen. We hopen dat jullie hetzelfde zullen doen.

Wat we hier leveren zijn ideeën die geleidelijk aan samen zijn uitgewerkt, besproken en geprioriteerd. Het is geen politiek programma, het is de stem van het volk. Die verdient het om gehoord te worden en vooral om in de praktijk te worden gebracht. Nu wij onze suggesties gedaan hebben, vragen we jullie om deze participatieve dynamiek daarmee niet te laten eindigen. Laten we het

momentum verlengen. **De Burgerraad mag geen uitzondering zijn, maar moet een vast onderdeel worden van de Brusselse democratie.**

Wij hebben de ideeën, jullie hebben de middelen om te handelen. Laten we dus samenwerken. Houd rekening met onze voorstellen, vooral met onze prioriteiten. Behoud de geest ervan zonder ze te verdraaien. Toon openheid, zelfs als er juridische of budgettaire obstakels zijn. En bovenal, vertrouw ons. Dit gebaar van vertrouwen naar de burgers toe zou wel eens het begin kunnen zijn van een andere manier van regeren.

Geschreven door:

de leden van Burgerraad voor het klimaat
door de pen van Ariane Ioannides
(Missions Publiques)

Foto krediet:

© Bryapro

Grafische illustraties:

Juan Mendez

Verantwoordelijke uitgever:

Burgerraad voor het klimaat
Havenlaan 86C/3000,
1000 Brussel